

Zahrada

Součástí školky, kam jsem chodil, byla poměrně velká a rozlehlá zahrada. Bylo to pár let před revolucí a zahrada byla už z velké části zdivočelá a neupravovaná. Všude to bujelo travami, místy byla porostlá křovím, a to převážně tisy, ale také vzrostlými listnatými stromy a skýtala tak různá zákoutí. Dětskýma očima je zahrada svět sám o sobě a vůbec, je to velká část dosud poznaného světa. Vzpomínám si, že nás tenkrát nová paní učitelka nechávala si občas hrát na zahradě, jak se nám zachtělo. Ve školce to nebylo běžné, stávalo se to nejspíš proto, že zde byla nová.

Jednou jsme si s klukama na zahradu vzali lopatky a motyčku (tenkrát to bylo jednoznačně plnohodnotné nářadí), zalezli jsme do křoví a začali jsme kopat jámu. Dnes si už příliš nevzpomínám, co byl tehdy ten zásadní důvod k této akci. Možná jsme chtěli něco objevit, nebo naopak zakopat.

Z té situace šla však taková energie, jakou jsem dosud nepoznal. Hlavně z toho, že jsme schovaní mimo dohled ostatních, sdílíme a prožíváme spolu tajemství a kope-me. Tím kopáním jako by se nám otevíral nový svět, jehož jsme byli zároveň objeviteli i strůjci. Bylo to velikolepé. Po chvíli se paní učitelka začala shánět po dětech na zahradě, aby o nás měla přehled. Začala nervózně obcházet kolem. Z křoví jsme vytušili situaci, ale byli jsme v zápalu práce, nechtěli jsme být objeveni a byli jsme rádi, že jsme v úkrytu a můžeme nepozorovaně kopat a kopat dál. Když nás objevila, vypadala trochu ustaraně, ale i překvapeně, co to tu provádíme. Řekla, že bychom rozhodně neměli v kopání pokračovat, protože se to ostatním učitelkám, a zejména údržbářů ve školce nebude líbit. Na druhou stranu viděla naše odhodlání a nadšení, nechtěla nám kazit dětskou radost, a tak nás nakonec nechala. Od té chvíle nás ale chodila pravidelně kontrolovat. Měli jsme ji rádi, ale na druhou stranu nás mrzelo, že se náš dobrodružný počín nesetkal s pochopením a že jsme v něm nemohli pořádně pokračovat. To velké kopání bylo jedním z mála zážitků ve školce, který se mi intezivně vryl do paměti.

Když jsem začal chodit v Praze na základku ve Slovenské ulici na Vinohradech, prolézali jsme mnohokrát s klukama přilehlé parky a prožívali při tom různá velká dětská dobrodružství. Z toho nejvíc záhadná a tajuplně strašidelná mi přišla část parku u Šalounova ateliéru³¹¹. Samozřejmě že jsem tenkrát nevěděl, o jaké místo jde, a vnímal je čistě emocionálně. Od vchodu do záhadné budovy, připomínající spíše nějakou sakrální stavbu, směrem k cestě z parku se na nás díval z reliéfu nad vchodem onen temný obličej, připomínající více démona než filozofa Schopenhauera, jehož má zpodobňovat. Jednou při pozorování domu a jeho zahrady, většinou z protilehlého křoví, jsme na zahradě spatřili nějakého postaršího muže. Řešili jsme s klukama, co je zač. Říkali jsme si: Určitě má něco společného s tím záhadným obličejem. Teď to skoro vypadá, jako by ten člověk byl sám Šaloun, ale ten byl již dávno mrtev. Hodně jsem se na tom místě bál, ale zároveň mě velmi přitahovalo. Jako by skrývalo nějakou temnou záhadu a obličej nad dveřmi byl jejím strážcem.

Ve školní lavici (prostory dočasně ztráty kontroly)

Když jsem byl v šesté nebo sedmé třídě, naše zeměpisářka na delší dobu onemocněla a na čas ji nahradila studentka na praxi. Byla to evidentně její první zkušenost s vyučováním. Nedokázala si moc sjednat respekt a nevěděla si rady, když se třída rozdváděla. Jednou nám řekla, že máme volnou hodinu a můžeme si dělat, *co chceme...*

V zadní lavici jsme s klukama našli zapomenutou starou svačinu. Igelitový sáček s řádně zplsnivělými chleby. Za chvíli chleba letěl vzduchem na školní tabuli. Plesk! Část třídy se pobaveně zasmála. Paní učitelka, sedící pár metrů od tabule,

Jsou ve městě zdi, zákoutí,
ba i celá místa mezi místy,
jejichž pustému betonu,
odlehlosti či chátrání jako
by se život vyhýbal, která
jako by byla „ničím“. Ale když
je uchopíte a vdechnete jim
alespoň nějaký život, hned
mají svého majitele a je na
to paragraf o poškozování
cizí věci, číslo 257 – říká
o své epické cestě z křoví do
galerie výtvarník Epos 257
(Praha-Vešelavín, foto Petr
Pokorný)

nevěděla, co si počít, a tak dělala, že to nevidí. To nás jen vyprovokovalo a netrvalo moc dlouho a začali jsme vytahovat svoje vlastní svačiny a házet je na tabuli. Hned ze začátku se někomu povedlo hodem přilepit chleba na desku tabule.

To byla výzva i pro ostatní. Zapojily se i holky. Ostýchavé žáky jsme začali ukecávat, ať odevzdají svoje svačiny, abychom mohli ve svém tažení na školní tabuli pokračovat. Paní učitelka dlouho dělala, že o ničem neví. Dokonce se tomu v jednu chvíli začala pobaveně smát.

Celá situace proběhla rychle a spontánně. Nalepený krajíc chleba, mastné fleky, skvrny od jablek, pomeranče, rozházené a rozblemclé kusy svačin pod tabulí se staly naším vlastním zápisem na školní tabuli – velkým kolektivním dílem. Byl to jediný, ale strhující výstup celé hodiny. Paní učitelka se nakonec rozhodla svinčik uklidit a tu se v nás hnulo svědomí, začalo nám jí být líto a s úklidem jsme jí pomohli. Nakonec z toho nebyla žádná poznámka v žákovské knížce, což byl pro mě tenkrát jinak běžný standard.

Ve staré učebně fyziky jsme měli napevno zabudované robustní školní lavice s železnými rámy a podstavci ukotvenými k podlaze. Lavice už zde musely být delší dobu, což na nich bylo dost vidět, hlavně na jejich deskách. Tahle třída byla naší domovskou na druhém stupni. Lavice byly ideálním základem k dalšímu zkrášlování

a rozvíjení vlastní kreativity: krom různých popisovačů, od propisek a tužek až po fixy větších rozměrů, jsem v náčiní nevynechal ani kroužtko a nůž. Celá lavice byla počmáraná, vyryté symboly, nápisy i obrázky. Na dvou místech jsem dokonce vytvořil díru skrz naskrz deskou lavice. Usilovně jsem na tom pracoval celý školní rok. Což se na třídní schůzce setkalo s velkou pozorností, ale nikoliv s úspěchem.

V souvislosti se školními lavicemi si nejde nevzpomenout na to, když jsme je před vyhozením měli snášet z učebny školních dílen v horním patře nad tělocvičnou. Rozhodl jsem se, že odmítám svoji lavici snést po schodech pracně dolů, a ostatní kluky jsem vyhecovoval k tomu, že jsme je společně začali házet oknem na dvůr. Fascinovaly mě ty velké chvíle, kdy lavice letěla vzduchem, dopadla, odrazila se a protočila a nakonec zdeformovaná zůstala ležet na zemi. Dodnes si to živě vybavuji. Nakonec s tím souhlasil i pan učitel, i když se ze začátku z principu cukal. Pokračovalo to tak, že jsme oknem vyházeli zbytek nábytku a vždy fascinovaně pozorovali, co se v onom velkém momentě dopadu stane. Na dvoře tak vznikla naházená hromada starého školního vybavení, které jsme před vyhozením do kontejneru ještě museli zdemolovat. To bylo také zábavné, ale na moment vyhazování z okna to zdaleka nemělo, to bylo nejdůležitější!

Zpětně si uvědomuji, že tyto a podobné zážitky byly jedněmi z nejvýraznějších, které stavím na stejnou úroveň s výukou, ne-li nad ni. Spontánnost, zrušení zaběhnutých pořádků, absence autority, nebo její nerespektování a zvágněnost prostředí, která může mít mnoho podob, jako třeba shnilá odhozená svačina, která vedla až k umaštěné školní tabuli. Dočasná ztráta kontroly během školních hodin umožňovala záblesky svobody a alternativního života uvnitř školní mašinérie. Energie, která z těchto zážitků tryskala, se stala mojí obsesí. Výchozím bodem, jehož obdobu jsem potom objevil v graffiti a následně i v dalším sebevyjadřování.

Pod Nuselskými schody

Za mého působení ve skautu jsme měli několik kluboven. První jsme získali hned potom, co po roce 1989 zrušili pionýra v baráku vedle základky. Nastoupil jsem do skautského oddílu Pegas, střediska Psohlavci.

Ze začátku jsme většinou chodili do Grébovky. V té době byl park poměrně zpustlý, plný ponurých zákoutí, vinice byly neopečovávané. Ale pro nás to byla místa, která jsme mohli zkoumat. Byly zde rozvaliny umělých, v duchu romantismu 19. století vybudovaných skal s umělou jeskyní – grottou, kde pobývali feťáci a výrostci, takže jsme se mu spíše vyhýbali. Nikdy jsem ji tenkrát pořádně neprozkoumal, ale i tak pro mě měla zvláštní, tajuplný a zároveň temný význam. Když jsme se s klubovnou přestěhovali, začali jsme chodit do parku pod Nuselák k Botiči. Tenkrát šlo vlézt škvírou v mostě přímo do kolejiště metra vedoucího útroby mostu. Na těchto místech jsem se také začal setkávat s graffiti. Zajímala mě jejich magie a tajuplnost, kdo a proč tyto nápisy tvoří a co mají znamenat. Na tento tajuplný nádech, *co za tím vězí*, který na mě působil jak magnet, nikdy nezapomenu. V té době jsem potkal ve škole spolužáka ze třídy, kam chodila má sestra – Rabita, s nímž jsem začal jezdit na skejtu. Díky tomu jsme se seznámili se staršími kluky, co už graffiti tvořili, a brzy na to jsme také začali a založili spolu crew TWC. Svoje první graffiti jsem nastříkal pod Nuselským mostem.

Každý rok jsme se skautem měli závody v běhu na Nuselských schodech, říkali jsme jim Nuseláky. Hned pod schody bylo ústí tunelů, kudy vede trať mezi Vršovickým nádražím a Hlavákem a u jehož ústí se nachází známá graffiti zóna.³¹² Byla to první zóna, kterou jsem znal. Začal jsem tam pravidelně chodit. Již tenkrát byly některé z kolejí a tunelů nevyužívané a zarostlé. Mezi tunelem a Vršovickým nádražím byla plechová ohrada, v níž stávaly tzv. *fazole* – starší typ vlakové soupravy, na které se chodilo také malovat. Když se sem šlo, říkalo se „na fazole do ohrady“ nebo jenom

„do ohrady“. Krátce na to jsem začal chodit také na zónu k trati u Palmovky. Na těchto místech jsem se začal seznamovat s kluky, kteří graffiti dělali delší dobu. Postupně jsem pronikal do tajů komunity a stával se její přirozenou součástí. Tehdy jsem už byl ve skautu vedoucím družiny a měl jsem klíče od klubovny. Zasvětil jsem do graffiti i jednoho kluka z oddílu, a tak když jsme malovali přes noc, chodili jsme do klubovny přespávat. Doma jsem říkal, že jsem na skautské výpravě. Celé to prasklo, když mě poprvé chytili policajti, bylo mi ještě čtrnáct a policie v noci volala domů, že mě zadržela. Mě to ale neodradilo, graffiti jsem dělal pořád a čím dál tím intenzivněji. A s tím přibývalo i konfliktů s policií.

Člověk jde s rutinou každodennosti ráno do práce, tam odněkud z hlubin podzemí metra na nástupiště vyjede vlak a... Někdo je nasraný, jiný okouzlený - všichni lapají vteřinu po dechu (foto Epos 257)